

Arbeids- og sosialdepartementet

Oslo, 23. juli 2021

Deres ref. 21/1223

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL NYTT UNNTAK FRA MAKSIMAL VARIGHET FOR ARBEIDSAVKLARINGSPENGER

Det vises til departementets høringsbrev av 23. april 2021 om forslag til nytt unntak fra maksimal varighet for arbeidsavklaringspenger om mulighet til forlengelse av stønadsperioden ved langvarig ventetid på behandling.

1. Om Rettspolitisk forening

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

2. Kommentarer til forslaget

Rettspolitisk forening ser at forslaget er en konsekvens av at maksimal stønadsperiode ble redusert fra fire til tre år fra 2018. Lovendringen har hatt flere uheldige konsekvenser, og kan ha ført til en økning i uføretrygdede. Det vises til at antallet uføretrygdede i 2019 økte med 13 600.¹ Dette tyder på at lovendringen ikke har levd opp til sin hensikt om bedre og mer målrettede stønadsløp gjennom tidligere igangsetting av arbeidsrettet aktivitet, og mer samtidighet i gjennomføring av arbeidsrettet aktivitet og medisinsk behandling.

Rettspolitisk forening er kritiske til at man prioriterer å pynte på dagens ordning fremfor å reversere lovendringen fra 2018. Det gjeldende forslaget vil kun jevne ut noen av de negative konsekvensene etter regelendringen fra 2018, men det gjør fortsatt ikke ordningen bedre enn det den var før 2018. Begrunnelsen for varighetsbegrensningen på fire år i sin tid var at «En for lang ytre varighet vil kunne bidra til at personer går lenger enn strengt tatt nødvendig på midlertidige trygdeytelser. En for kort ytre varighet vil derimot kunne presse personer som kunne kommet tilbake til arbeid over på uførepensjon eller økonomisk sosialhjelp. Det er derfor viktig at varighetsbestemmelsen utformes slik at den avveier de ulike forholdene på en god måte. Departementet har veid disse hensynene mot hverandre og foreslår at den ytre varigheten settes til fire år».² Denne begrunnelsen er like aktuell i dag.

¹ <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/1-av-10-er-uforetrygdet>

² Ot.prp. nr. 4 (2008-2009) s. 26.

Selv om vi ønsker større endringer, er Rettspolitisk forening positive til forslaget til nytt unntak fra maksimal varighet, og vi er enige i departementets begrunnelse for dette. Dersom mottakeren har begynt med medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet aktivitet etter langvarig utredning, kan stønadsperioden forlenges. Dagens regelverk gir imidlertid ikke rett til forlengelse ved lang ventetid på behandling. Dette gir liten sammenheng i regelverket. Som departementet også har pekt på, kan verken mottaker eller NAV noe for at ventetiden i helsevesenet er lang.

Til selve forslaget, vil foreninga først kommentere hvor lang tid som skal kvalifisere som «langvarig ventetid». I høringsnotatet er det foreslått rundt ett år. Rettspolitisk forening har forståelse for at all ventetid ikke kan godtgjøres, men mener likevel at ett års ventetid er for lenge. Vi støtter her Fellesorganisasjonens hørings svar, og mener at all ventetid over 6 måneder skal godtgjøres.

I tilfeller hvor mottakerens stønadsløp har blitt forsinka på grunn av tid medgått til utredning og ventetid på behandling, men hvor disse hver for seg ikke er langvarige nok til å gi rett til forlengelse, foreslår departementet at tiden «kan vurderes samlet». Som betyr at mottakere som både har vært gjennom utredning og som har ventet på behandling, og hvor tidsbruk til disse to forholdene til sammen utgjør om lag ett år, «vil kunne» få innvilget arbeidsavklaringspenger utover tre år. Språklig sett er det uklart om tiden «kan» eller skal vurderes samlet, og om dette «kan» eller skal gi rett til forlengelse. Rettspolitisk forening mener det riktige må være at tiden som er gått med til utredning og ventetid på behandling skal vurderes samlet, og skal gi rett til forlengelse av stønadsperioden. Hvis ikke vil mottakere med for kort tid på utredning og behandling hver for seg, falle mellom to bestemmelser som gir rett til forlengelse.

Videre fremgår det at det i unntaksvurderingen må kunne legges vekt på om det har vært mulig å gjennomføre andre aktiviteter i påvente av behandlingen. Gruppen mottakere som venter på behandling, må antas å være syke mennesker. Rettspolitisk forening er for det første skeptisk til å pålegge syke mennesker aktivitetsplikt. For det andre er vi skeptiske til at NAV gis et så vidt vurderingsrom til å vurdere om det har vært mulig å gjennomføre aktiviteter under ventetiden.

Det følger av høringsnotatet at «Merkostnadene vil bli håndtert i ordinære budsjettprosesser, og lovforslaget vil ikke tre i kraft før det er budsjettmessig dekning for iverksettelse av endringene». Ikrafttredelse av dette unntaket er viktig for de mottakerne som vil ha rett til forlenget stønadsperiode. Det er derfor viktig at unntaket trer i kraft så fort som mulig, dersom det vedtas.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i foreninga på e-post styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen

Rettspolitisk forening

Mira Stokke, Mathias Gravdehaug og Charlotte Garnaas Berger